

บทที่ 3

พัฒนาการของคณะกรรมการคดีใหม่

คณะกรรมการคดีใหม่เป็นต้นทางของบ้านเรียนมรดกใหม่และแนวคิดเรื่องการศึกษาแบบองค์รวมโดยใช้ศิลปการละครเป็นเครื่องมือ ในบทนี้ผู้วิจัยจึงต้องเก็บรวบรวมประวัติและพัฒนาการรวมทั้งผลงานของผู้ก่อตั้ง คณะกรรมการคดีใหม่ ในแต่ละช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงก่อนถึงการจัดสร้างบ้านเรียนมรดกใหม่ ซึ่งมีหัวข้อดังต่อไปนี้

ผู้ก่อตั้งคณะกรรมการคดีใหม่: อาจารย์ชลประคัลภ์ จันทร์เรือง

ผู้ก่อตั้งคณะกรรมการคดีใหม่: อาจารย์ชลประคัลภ์ จันทร์เรือง

1. ประวัติและพัฒนาการผู้ก่อตั้ง

คณะกรรมการคดีใหม่ ก่อตั้งขึ้นโดย อาจารย์ชลประคัลภ์ จันทร์เรือง หรือที่ถูกศิษย์และบุคคลทั่วไปเรียกกันว่า “ครูช่าง”

1.1 ประวัติ

ชลประคัลภ์ จันทร์เรือง หรือครูช่าง เกิดวันอาทิตย์ที่ 1 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2497 ที่กรุงเทพมหานคร เป็นลูกชายคนที่สอง ของ นายกมุท จันทร์เรือง นักเขียน นักบุกเบิก เสรีไทยที่ถูกลี้ภัย และ นางชัชวาล จันทร์เรือง ลูกสาวคนเล็กของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ครูดนตรีไทยชื่อเอกอุของประเทศไทย มีลูกชาย 2 คน คือ ฐานชน จันทร์เรือง อายุ 27 ปี และบทละคร จันทร์เรือง อายุ 12 ปี ความที่ชลประคัลภ์ จันทร์เรือง เกิดมาในครอบครัวใหญ่ของนักดนตรี ทำให้คุ้นเคยอย่างมากกับการเรียนรู้ระบบสำนักที่มักจะมีนักดนตรีจากต่างจังหวัดพาลูกหลานมาฝากให้ครูสอนที่บ้านบาตร แลวดล้องโองอ่าง เขตพระนคร จึงประกอบด้วยคนจำนวนมากอยู่อาศัย กินนอนร่วมกัน เรียนดนตรีไปด้วยช่วยทำงานบ้าน ช่วยเลี้ยงลูก ๆ หลาน ๆ ของครูไปด้วย ถือเป็นครอบครัวใหญ่ซึ่งประกอบไปด้วยครอบครัวของลูก ๆ ทั้ง 8 คน ของครูหลวงประดิษฐไพเราะ และถูกศิษย์ลูกหาทางดนตรีอีกจำนวนมากซึ่งต่อมาภายหลังล้วนแล้วแต่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ

ครูช่างไม่ได้ให้ความสนใจกับดนตรีไทยตั้งแต่แรก อีกทั้งเพราะเกิดมาในช่วงปลาย ๆ ของชีวิตแบบ สำนักของบ้านบาตรแล้ว ชลประคัลภ์จึงเติบโตมาพร้อมกับ การสืบคลานเข้ามาของวัฒนธรรม ตะวันตกที่พ่อแม่เริ่มให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในระบบแบบตะวันตกมากกว่าการเรียนรู้แบบสำนักที่สืบทอดกันมาแต่เดิมลูกหลานของครูหลวงประดิษฐไพเราะก็เริ่มแยกย้าย

แยกครอบครัวกันออกไปอยู่อย่างอิสระ ไม่ได้อยู่รวมเป็นครอบครัวขยายอย่างที่เคยเป็น รวมทั้งครอบครัวของชนประจักษ์ด้วย

ครูช่างในวัยเด็กจึงเข้ารับการศึกษาระบบที่โรงเรียนเรวดี และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามลำดับ เด็กชายชนประจักษ์ถูกจัดว่า มีพฤติกรรมเป็น “เด็กหลังห้อง” เคยถูกลดชั้นเรียน เคยถูกรายงานผู้ปกครองว่า “น่าจะย้ายไปเรียนที่โรงเรียนอาชีวะจะเหมาะสมกว่า” และท้ายที่สุดด้วยเหตุของการชกต่อยนอกโรงเรียนชนประจักษ์ จันทรเรืองถูกไล่ออก และกลายเป็นเรื่องเหนือความคาดหมาย เมื่อภายหลังได้กลับมาบรรจุเป็นอาจารย์สอนด้านการละครที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ เรื่องของชนประจักษ์จึงเป็นเรื่องที่มหัศจรรย์มาก และครูในวัยเด็กมักจะยกเป็นกรณีศึกษาให้แก่เด็กรุ่นหลังเสมอ สำหรับชนประจักษ์แม้จะมีความรักในสถาบันเป็นอย่างมาก แต่ก็เริ่มมีความเคลือบแคลงต่อการศึกษาในระบบว่า “การศึกษาจะนำพามนุษย์ไปสู่การเรียนรู้ที่แท้จริงได้จริงหรือไม่” หลังจากถูกไล่ออก ชนประจักษ์ จันทรเรือง เดินทางไปเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียน Santa Maria High School รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา อีกหนึ่งปีก่อนจะเข้ามหาวิทยาลัยเช่นเดียวกับเด็กไทยที่ผลการเรียนไม่ได้โดดเด่น การเป็นนักเรียนไทยในต่างประเทศที่พูดภาษาอังกฤษไม่ได้ จึงเป็นอุปสรรคใหญ่หลวงที่ชนประจักษ์ต้องเผชิญวันหนึ่งในขณะที่นั่งเรียนในห้องเรียนก็ปรากฏว่ามีเพื่อนร่วมชั้นได้ยกมือขออนุญาตครูเพื่อออกจากห้องเรียนเพื่อไปซ้อมละคร เริ่มต้นจากความคิดที่จะทำอย่างไรจึงจะทำให้ตัวเองอยู่ในห้องเรียนให้น้อยที่สุด ชนประจักษ์จึงตามเพื่อนไปซ้อมละครและก็ทำให้รู้สึกอึดอัดใจเป็นอย่างมากที่พบว่าในโรงเรียนมัธยมศึกษาของตนเองมีโรงละครอยู่ด้วย และพบว่าแทบทุกโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีโรงละครอยู่

1.2 ค้นพบความมหัศจรรย์ของการละคร

ครูช่างค้นพบความมหัศจรรย์ของละคร และเมื่อเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยชนประจักษ์ จันทรเรือง จึงเลือกจะที่เรียนละคร ณ มหาวิทยาลัยแห่งมอนทานา สหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยเล็ก ๆ กลางเทือกเขาร็อกกีแม้นเทน ในยุคที่มีคนไทยเพียงคนเดียวร่ำเรียนที่นั่น ในราวปี พ.ศ. 2515 สิ่งแรกที่ชนประจักษ์กล่าวถึงละครไว้ก็คือละครทำให้ภาษาดีเร็วขึ้น เพราะละครทำให้เกิดกระบวนการฟังอย่างแท้จริง ความที่การแสดงเป็นปฏิกริยาระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง กระบวนการคิดการขัดเกลาเลือกใช้ถ้อยคำจึงเกิดขึ้นตามมา

ความมหัศจรรย์แห่งละครที่ครูช่างค้นพบในครั้งนั้น ภายหลังจึงกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของการเรียนการสอนในบ้านเรียนมรดกใหม่ ชนประจักษ์เรียนจบด้านการละคร วิชาเอกการเขียนบทละคร ใช้เวลาอยู่ที่สหรัฐอเมริกา ต่อเนื่อง 7 ปีเต็ม โดยที่ไม่ได้กลับประเทศไทยเลย เรียกว่ารับระบบการศึกษาจากประเทศที่เป็นต้นแบบของระบบการศึกษาในประเทศไทยเต็มที่

การกลับมาบ้านเกิดในขณะที่มีวุฒิภาวะเต็มตัวจึงทำให้ครูช่างได้มีโอกาสสัมผัสกับรากเหง้าของความเป็นไทยในอีกมิติหนึ่งและได้ค้นพบว่าเมล็ดพันธุ์ของความเป็นไทยจากครอบครัวนักดนตรีไทยค่อย ๆ งอกงามขึ้นมาใหม่ในตัวของเขา ในขณะที่ทักษะของความเป็นนักดนตรีได้สั่งสมมาตลอดระยะเวลาที่อยู่ต่างประเทศคือ “กีตาร์” คือมรดกที่ครูช่างได้รับการใช้ชีวิต 7 ปีเต็มทีนั้น “กีตาร์” เป็นเครื่องมือที่ถนัดที่สุด ตอนอยู่อเมริกาชีวิตของเขาก่อนข้างโดดเดี่ยวเพราะต้องเรียนและต้องทำงานหนักทุกชนิด ตั้งแต่งานปั้มน้ำมัน คัดค้นคริสต์มาส พ่อครัว การฝึกเล่นกีตาร์อย่างหนักจึงเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงชีวิตของเขา

การศึกษารำทางดนตรีอย่างหนัก และต่อเนื่องก็เป็นอีกประสบการณ์หนึ่งซึ่งต่อมากลายเป็นแนวทางสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนของบ้านเรียนมรดกใหม่ว่าด้วยเรื่องของการฝึกฝน และการทำแล้วทำเล่าจนทำได้

1.3 เริ่มชีวิตการเป็นครูที่ภาควิชาศิลปการละคร

ครูช่างเมื่อกลับมาประเทศไทยได้สอบบรรจุเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2524 ถึง 2537 ในระหว่างที่เป็นอาจารย์ก็ได้ใช้ประสบการณ์และความเข้าใจต่าง ๆ ที่ได้รับจากอเมริกามาประยุกต์ใช้กับการสอนละครในประเทศไทย จนเกิดแนวการสอนที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองคือมีทั้งศิลปะ วัฒนธรรมแบบไทยที่ซึมซับจากครอบครัวและการละครสมัยใหม่ที่ได้จากต่างประเทศ (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

1.3.1 ในฐานะอาจารย์

ในการเป็นอาจารย์ที่ต้องสอนวิชาด้านศิลปการละครนั้น ที่ภาควิชาแห่งนี้คณะอาจารย์ยังต้องมีส่วนร่วมในการทำละครเวทีซึ่งครูช่างได้มีส่วนร่วมในฐานะนักแสดงเช่น “คนดีที่เสฉวน” “กัณฑ์” “พรายน้ำ” “ราโฆมอน” และกำกับละครเวทีหลายเรื่องเช่น “ขอรับฉัน” “ลูกโป่ง” “หญิงวิปลาศ ณ ไชโยต์” และในบทบาทอื่นคือ เป็นนักแสดง นักเขียนบท ผู้กำกับ ทั้งละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และสารคดี งานต่าง ๆ ที่ทำอย่างต่อเนื่องนั้น ทำให้ครูช่างมีชื่อเสียงทั้งในแวดวงการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรมและวงการบันเทิง (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

1.3.2 ในฐานะนักแสดง

ผลงานในฐานะนักแสดงละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ เช่น นวลฉวี ชี้อยู่หย่าเพราะมีขี้ คลื่นกระทบฝั่ง น้ำเซาะทราย สมศรี 422R เหตุเกิดที่ สน. เพลวเทียน งานการกำกับและเขียนบทละครโทรทัศน์ เช่น ระนาดเอก ดักแด้กับมะเดื่อ นายบ่าวเจ้าปัญหา ผลงานในฐานะผู้กำกับสารคดี เช่น ไฟเรียนไฟรู้ครูทำได้, บ้านที่คนเดินทาง, มรดกใหม่

ที่ภาควิชาศิลปการละคร ครูช่างได้สร้างลูกศิษย์และบุคคลากรที่ในเวลาต่อมา กลายเป็นบุคคลสำคัญและมีชื่อเสียงในวงการต่าง ๆ มากมาย ทั้งนักแสดง ผู้กำกับ คนเขียนบท ผู้ผลิตรายการ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และอาจารย์มหาวิทยาลัย เช่น ศรัณยู วงศ์กระจ่าง นาคกร ศิลปชัย (เสนาเป็ด) เกียรติศักดิ์ อุดมราค (เสนาหอย) ศรัทธา ศรัทธาพิภย์ ยิ่งยศ ปัญญา เป็นต้น (ชนประคัลภ์ จันทร์เรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

ศิลปินที่มีชื่อเสียงในปัจจุบันหลายคนผ่านงานละครเวทีกับครูช่างมาแล้วหลาย เรื่อง โดยนอกจากการร่วมงานกับชนประคัลภ์ในฐานะลูกศิษย์และนักแสดงที่ชนประคัลภ์กำกับใน นามคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว ชนประคัลภ์ยังทำละครเองโดยใช้ชื่อคณะ ละครต่างกันไปตามวาระโอกาส เช่น เรื่องคนเท่ากับคนไม่เท่ากับช้าง โดยกลุ่มละครครูช่างกับ ลูกศิษย์ลูกหา เรื่องกามุปาทนากี้ โดยคนละคร และในปี พ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มผลิตสารคดี โทรทัศน์มรดกใหม่ ครูช่างก็ทำละครในนามคณะละครมรดกใหม่ขึ้นเรื่อง โลเกียชน แต่ก็ไม่ได้ ดังเป้าหมายจริงจังกกับการทำธุรกิจละครเวทีเพราะครูช่างมีบริษัทผลิตรายการโทรทัศน์อยู่ถึง 4 บริษัทคือ แอ็ควัน ช่างคิด ช่างทำ ช่างเขียน พนักงานในบริษัทที่ส่วนใหญ่เป็นลูกศิษย์ของครูช่างก็ ล้วนมีรายได้หลักมาจากเงินเดือน เช่น พิเชษฐ กลั่นชื่น ศัญไชย เอื้อศิลป์ (ชนประคัลภ์ จันทร์เรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

“ช่วงนั้นรายได้หลักของผมมาจากการทำธุรกิจรายการโทรทัศน์ทั้งกำกับ เขียนบท และการเป็นนักแสดง ละครเวทีนั้นเป็นสิ่งที่ผมสอน แต่ก็ไม่ใช่สิ่งที่ทำรายได้ให้ผม แม้ผมจะรู้สึกว่ามันสำคัญมากก็ตาม”

2. ประวัติและพัฒนาการของคณะละครมรดกใหม่

สำหรับจุดกำเนิดของคณะละครมรดกใหม่นั้น เริ่มแรก มรดกใหม่ ไม่ได้เป็นชื่อคณะ ละคร แต่เป็นชื่อรายการสารคดีโทรทัศน์ ที่ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ 9:00 น. ทาง ททบ.5 ในช่วงปี พ.ศ. 2533-2535” เป็นรายการที่มีประเด็นเรื่องศิลปวัฒนธรรมไทย เนื้อหาสาระของรายการเหมือน ชื่อรายการคือ เสนอสิ่งที่เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทยหรือวัฒนธรรมของไทยที่ฝั่งราก หยั่งลึกลงในอดีต และสามารถแบ่งบานสร้างกระแสปรับตัวเองเข้ากับปัจจุบันสมัยและพร้อมที่จะ ผสมผสานวางแนวทางให้กับอนาคตได้ (คณะละครมรดกใหม่, 2539)

รายการสารคดีมรดกใหม่ ผู้ชมจะพบกับการนำเสนอประวัติศาสตร์และปรัชญาวิถีคิด ของศิลปะพื้นบ้าน ศิลปะท้องถิ่น การละเล่นแบบไทย เพลงพื้นบ้าน รำไทย โขน รวมถึงสถานที่ ที่สำคัญทางวัฒนธรรมเช่น วัด วัง หรือชุมชนโบราณต่าง ๆ รวมทั้งการสัมภาษณ์ศิลปินพื้นบ้าน ครูเพลง ศิลปินแห่งชาติ รวมทั้งผู้มีความสำคัญต่อวงการศิลปวัฒนธรรมไทยมากมาย เช่น

แม่ขวัญจิต ศรีประจัน แม่เพลงที่มีชื่อเสียง อาจารย์บุญยัง เกตุคง อาจารย์บุญยง เกตุเทศ ครูดนตรีไทย เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2534 รายการสารคดีมรดกใหม่ก็เริ่มประสบปัญหาด้านการเงิน ขาดผู้สนับสนุน รายการเพราะรายการสารคดีรูปแบบดังกล่าวไม่เป็นที่นิยม ปี พ.ศ. 2535 สารคดีมรดกใหม่ได้รับการช่วยเหลือจากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติโดยเป็นผู้สนับสนุนหลักรายเดียวในลักษณะให้เปล่า เนื่องจากเห็นความสำคัญของรายการ แต่ผ่านไปได้เพียงหนึ่งปี (ปลายปี พ.ศ. 2535) ทีมงานผลิตรายการก็ต้องยุติการทำงานลงเมื่อถูกปลดออกจากผังรายการเพราะเรตติ้งไม่ดี ดังคำกล่าวที่ว่า (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

“รายการที่เราทำเป็นรายการที่คนดูสมควรดู แต่ไม่ใช่สิ่งที่คนดูต้องการ”

หลังจากถูกถอดถอนออกจากผังรายการโทรทัศน์ในปี พ.ศ. 2535 ครูช่างยังคงทำงานผลิตรายการโทรทัศน์รายการอื่นต่อไป รวมทั้งการเป็นอาจารย์สอนละครประจำภาควิชาการละครที่คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วย

การสอนของครูช่างนับว่ามีประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัตินอกเหนือจากการสอนเนื้อหาด้านการละครแล้วที่สนุกสนานแล้ว ครูช่างยังสอนหลักวิธีคิด การประยุกต์ศิลปะการละครเพื่อช่วยสังคม ครูช่างเน้นย้ำกับลูกศิษย์ทุกรุ่นที่ตนเองสอนอย่างเสมอมาว่า เมื่อเรียนละครจบไปแล้วให้ออกไปตั้งคณะละครเวที เพราะละครเวทีมีประโยชน์ต่อระบบการศึกษาและวัฒนธรรม อย่างมีสนใจหวังแต่จะเป็นคาราหรือใช้ชีวิตเฉยๆอยู่ในวงการบันเทิง ซึ่งคำสอนที่ครูช่างสอนนี้ตรงกันข้ามกับสิ่งที่เขาเป็นอยู่ เพราะตัวครูช่างเองในเวลานั้นเป็นคาราที่มีชื่อเสียง อีกทั้งยังไม่มีคณะละครเป็นของตนเอง (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

“ผมสอนลูกศิษย์ทุกรุ่นว่า จบแล้วให้ทำคณะละครเลย เมืองไทยจะได้เจริญ ๆ ก็พยายามพูดให้มากที่สุด บ่อยที่สุด เพราะอยากเห็นลูกศิษย์ทำละครเวทีเป็นอาชีพ ที่นี้พอคิดไปคิดมา ก็พบว่าตนเองเอาแต่บอกคนอื่นให้ทำ แต่ตัวเองไม่ทำ ผมก็เลยตัดสินใจลาออกจากการเป็นอาจารย์ที่จุฬามาตั้งคณะละครของตนเอง ชื่อ คณะละครมรดกใหม่”

ปี พ.ศ. 2537 ครูช่างลาออกจากการเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (โดยไม่สนใจสวัสดิการข้าราชการที่จะหมดสิทธิ์ไปด้วย) แต่บริษัทผลิตรายการโทรทัศน์ยังคงดำเนินกิจการอยู่ โดยรับผลิตรายการสารคดีอื่น ๆ งานเขียนบท และปีนี้เป็นปีที่ครูช่างเริ่มสร้างงานละครเวทีในนามคณะละครมรดกใหม่อย่างจริงจัง (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

กลุ่มคนทำงานคณะละครมรดกใหม่ ทั้งลูกศิษย์และพนักงานทั้งสี่บริษัทของครูช่างยังคงทำต่อไปในรูปแบบของบริษัท โดยไม่มีความชัดเจนมากนักว่าใครอยู่ฝ่ายใดตำแหน่งใด หลายคน

สามารถสลับตำแหน่งกันได้ทันที และสำหรับงานละครเวทีนั้นไม่ได้จดทะเบียนบริษัทแต่ใช้ทรัพยากรบุคคลจากบริษัททั้งสี่และลูกศิษย์ที่มีมากมายของครูช่างเป็นคณะทำงานและนักแสดง โดยครูช่างให้ความสำคัญกับละครเวทีเป็นอันดับแรกของงานทั้งหมด

2.1 คณะละครมรดกใหม่ยุคบุกเบิก เข้าโรงละครโรงใหญ่ ใช้ดารารุ่น

ช่วงเริ่มต้น ครูช่างยังใช้ปรัชญาเดิมของรายการสารคดีทางโทรทัศน์มรดกใหม่ที่เคยทำมาเป็แนวทางในการสรรหาเรื่องราวที่จะนำเสนอต่อสังคมผ่านละครเวที โดยมีหลักว่าต้องทำให้ทันสมัยและมีสาระเนื้อหาทางธรรมมากขึ้น เช่นถ้าเป็นวรรณกรรมตะวันตกก็จะปรับรูปแบบให้มีความเป็นไทย มีประเด็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ไทย หรือถ้าเป็นวรรณกรรมไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมบนเนื้อหาของพุทธศาสนา ก็จะท้ให้ล้ำสมัย ปรับเป็นเนื้อหาสมัยใหม่ที่มีความสากล ในยุคนั้นคนที่ติดตามงานละครของครูช่าง ทั้งคนดูและนักวิจารณ์จะเรียกจะเรียกวธีการทำละครของครูช่างว่า “ทำไทยให้เป็นเทศ ทำเทศให้เป็นไทย”

จากแนวคิดดังกล่าวทำให้ครูช่างและลูกศิษย์เริ่มงานด้านละครเวทีอย่างจริงจัง โดยในระยะเริ่มแรกได้รวบรวมสมาชิกจำนวน 5 คน มี โดยมีครูช่าง เป็นหัวหน้าคณะละครและผลิตละครเวที ดำเนินการหาสถานที่ในการฝึกซ้อม จากการขอบริจาคหรือเช่า โดยได้รับการสนับสนุนจากนักแสดงที่มีชื่อเสียงหลายคนในการสนับสนุนในเรื่องของแรงงาน และจ้างคณะทำงานซึ่งได้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัย อาสาสมัคร โดยทางคณะละครมรดกใหม่ได้ทำการจัดแสดงในสถานที่ต่าง ๆ อาทิ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย หอประชุมเมืองไทยประกันชีวิต (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

ปี 2538 ละครเวทีเรื่องแรกในนามคณะละครมรดกใหม่ก็เกิดขึ้น นั่นคือ ปริศนานิทาน เวตาลครั้งที่ 1 ละครเวทีเรื่องนี้จัดแสดงที่หอประชุมเมืองไทยประกันชีวิต ถ.รัชดาภิเษก โดยนำนักแสดงเยาวชนจากโครงการ แอ็คเตอร์ จูเนียร์ (Actor Junior) ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการที่ครูช่างเปิดค่ายอบรมการแสดงให้กับเยาวชนที่มีฐานะค่อนข้างดี มาแสดงร่วมกับคารานักแสดงที่มีชื่อเสียงซึ่งบางคนเป็นลูกศิษย์ของครูช่าง ทั้งนี้เพื่อหวังผลทางธุรกิจให้สามารถหาผู้สนับสนุนและขายบัตรได้มาก สามารถสร้างกำไรต่อองค์กรได้

ครูช่างใช้รูปแบบ เทียเตอร์อาร์ท (Theatre Art) ในการทำละคร กล่าวคือละครที่มีเวที ฉาก แสง สี เสียง ครบถ้วนและลักษณะเวทีจะแบ่งนักแสดงกับผู้ชมออกจากกันอย่างชัดเจน รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นรูปแบบเดียวของละครเวที แต่ข้อเสียคือต้องใช้ต้นทุนการผลิตสูงมาก

การผลิตละครเวทีโดยใช้นักแสดงที่เป็นเยาวชนฐานะดีมาแสดงร่วมกับคาราหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียงนั้น ยังคงดำเนินต่อไปอีกหลายเรื่องได้แก่ พ.ศ. 2538 ละครเวทีเรื่อง สารพัด

สารเพ และปี พ.ศ. 2539 ได้แก่เรื่อง พญาคันคากควบอำเภอก๊ก, วนพิภพรำพึง, ระนาดเอก, ปริศนานิทานเวตาล 2 และอาเพศกำสรวล โดยละครทั้งหมดในปี พ.ศ. 2539 ละครเรื่องวนพิภพรำพึงนั้นไม่มีคารานักแสดงที่มีชื่อเสียงเด่น (แต่มีพิเชษฐ กลั่นชื่น ที่ปัจจุบันคือศิลปินร่ำเด่นที่ใช้พื้นฐานโขนที่มีชื่อเสียงระดับสากล และ บุญส่ง นาคภู ที่ปัจจุบันคือผู้กำกับภาพยนตร์อิสระ ร่วมแสดงและช่วยกำกับการแสดง) (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

ปี พ.ศ. 2540 มีละครเวทีรูปแบบเทียร์เตอร์อาร์ท อีกสองเรื่องคือ ขอรับฉัน และ ปริศนานิทานเวตาลครั้งที่ 3 เพราะจากนั้นการทำงานของชาวมรดกใหม่ในรูปแบบบริษัทก็ค่อย ๆ ยุติกิจการลงที่ละบริษัทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2542 เนื่องจากประสบปัญหาหนี้สินที่มาจากการประกอบธุรกิจรายการโทรทัศน์ อย่างไรก็ตามครูช่างและกลุ่มคนทำงานได้มองเห็นว่ากลุ่มยังสามารถใช้ละครเวทีมาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์สังคมต่อไปได้ ละครเวทีจึงเป็นการปรับตัวทั้งในด้านเศรษฐกิจ และในด้านอุดมการณ์ที่ต้องถ่วงจะผลิตสื่อที่สร้างสรรค์สังคมต่อไปให้ได้ และครูช่างยังตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะทำให้ละครเวทีอยู่รอดได้ด้วยตัวเอง โดยไม่เอาธุรกิจอื่นมาช่วยอีกต่อไป

2.2 คณะละครมรดกใหม่ยุคปรับตัว เข้าโรงละคร โรงเล็ก ไม่ใช่คารา

ปี พ.ศ. 2541 ครูช่างตระเวนหาสถานที่ลงหลักปักฐานเพื่อสร้างโรงละครของตนเอง จนกระทั่งได้รับความอนุเคราะห์จากตึกช้าง ให้เช่าที่สำนักงานได้ในราคาถูก สาเหตุหนึ่งคือผู้บริหารต้องการประชาสัมพันธ์ให้ตึกช้างที่เพิ่งสร้างเสร็จในฐานะอาคารสำนักงานขนาดใหญ่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก จึงหวังให้คณะละครมรดกใหม่มาเป็นส่วนหนึ่งของแผนประชาสัมพันธ์ คณะละครมรดกใหม่มีสำนักงานอยู่ที่ชั้นสิบสามสำหรับดำเนินกิจการบริษัทที่เหลืออยู่ของครูช่างและมีโรงละครของตัวเองเป็นครั้งแรก ชื่อ “โรงละครมรดกใหม่” ตั้งอยู่ที่ตึกช้างชั้นที่ 11 เป็นโรงละครขนาดเล็ก ใช้ประโยชน์ในการฝึกซ้อมและเล่นละครได้ โดยมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 30 กว่าคน พร้อมรับทำโครงการ ละครทัวร์ 76 จังหวัด ภายใต้ชื่อ “มนต์ขลังท้องถิ่น” จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งประกอบด้วยละครเวทีสี่เรื่องคือ ชูลุนางอ้ว, พระสุชนมโนราห์, ระนาดเอก และเจ้าจันทร์พมพอม (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

ละครทั้งสี่เรื่องคือเรื่องราวที่มาจากแต่ละภูมิภาค คือภาคอีสาน ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ตามลำดับ โดยคณะละครมรดกใหม่ตระเวนแสดงทั่วประเทศตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ และในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังจัดแสดงในโรงละครมรดกใหม่ที่ตึกช้างอีกด้วย

โรงละครมรดกใหม่ แม้จะเป็นโรงละครขนาดเล็ก แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ในการใช้ซ้อม ใช้เล่นละครได้และพลิกแพลงรูปแบบการแสดงได้หลากหลาย รวมทั้งยังเปิดโรงละครให้เช่าอีก

ด้วยทำให้โรงละครมรดกใหม่มีชีวิตชีวา และมีความหลากหลายทางชีวภาพเกิดสังคมคนทำงาน
ละครเวทีขึ้นมากมาย

ในช่วงปี พ.ศ. 2541-2542 คณะละครมรดกใหม่เปิดสอนการแสดงและเขียนบท
ให้บุคคลทั่วไป ทั้งเยาวชน นักศึกษา และผู้สนใจ ครูช่างกลับมาให้ความสำคัญกับละครตะวันตก
ละครตะวันออก และละครที่วาดด้วยเรื่องของการศึกษาทั้งหมด ทั้งนี้มีนโยบายในการเริ่มพัฒนา
บุคลากรของมรดกใหม่ที่มีอยู่ให้มีศักยภาพมากขึ้นเพื่อบุคลากรนี้จะได้ผลิตงานละครที่มีศักยภาพ
เพื่อพัฒนาคนดู และพัฒนาสังคมอีกส่วนหนึ่งต่อไป การเปิดรับสมาชิกที่หลากหลายและการเปิด
สอนหลักสูตรต่าง ๆ มากมายทำให้เกิดสมาชิกรุ่นใหม่ที่ไม่ได้มาจากลูกศิษย์ครูช่างที่คณะอักษร
ศาสตร์จุฬาฯเพียงแห่งเดียวอีกต่อไป คณะละครมรดกใหม่มีสมาชิกเพิ่มขึ้นจนกลายเป็น 30 กว่าคน
โดยยังใช้รูปแบบบริษัทในด้านการจัดการอยู่คือระบบเงินเดือน และสมาชิกในยุคนี้ในเวลาต่อมาก็มี
บทบาทในแวดวงละครเวทีไทยหลายคน หลายคณะละคร (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์,
13 กุมภาพันธ์ 2554)

ปี พ.ศ. 2542 บริษัทสุดท้ายของครูช่างก็ปิดกิจการลง พร้อมกับคืนตำแหน่งงานขึ้นสิบ
สามให้ดึกซึ้งเหลือเพียงโรงละครมรดกใหม่ที่ชั้นสี่เท่านั้น และด้วยภาวะเศรษฐกิจและหนี้สิน ทำ
ให้สมาชิกของมรดกใหม่ลดลงเหลือเพียง 16 คน ยังคงปากกัดตีนถีบเรื่อยมา และเนื่องจากบริษัท
ปิดกิจการหมดแล้ว ครูช่างจึงมีเวลาทำละครเวทีมากขึ้น ซึ่งครูช่างเลือกที่จะทำละครคลาสสิกของ
ตะวันตกเพื่อพัฒนาศักยภาพสมาชิกที่เหลืออยู่และแทบจะไม่รับเงินเดือน ละครเรื่องดังกล่าวได้แก่
โอดีปัส (Odepus), อวสานเชลล์แมน (The Death of Saleman), รถรางคันนั้นชื่อปรารถนา (Street Car
Name Desire) ฝันยาก (of Mice and Men) และ แมคเบ็ท (Macbeth) นอกจากนี้ยังมีละครเรื่อง
เปลือย ที่กำกับโดย สุรนันทน์ วีระปราการ สมาชิกแถวหน้าของมรดกใหม่ยุคนี้อีกด้วย ทั้งนี้การเปิด
สอนละครหลักสูตรต่าง ๆ ก็ทำให้เกิดละครที่มาจากนักเรียนของมรดกใหม่ โดยใช้ชื่อว่าเทศกาล
ละครสั้น คือ ในช่วงที่หมดละครที่ครูช่างกำกับก็จะมีละครสั้นของนักเรียนเปิดแสดงสลับกันไป
และครูช่างยังพยายามรักษาสภาพการเงินของตนด้วยการรับงานแสดงละครโทรทัศน์และภาพยนตร์
อยู่บ้าง (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

2.3 ยุคกำเนิดละครเวทีสัญจร และการคืนรนเพื่ออยู่รอด

ปี พ.ศ. 2543 กิจกรรมที่โรงละครมรดกใหม่ดึกซึ้งขึ้นตึ้นนั้นก็อีกมาก เพราะคณะ
ละครมรดกใหม่สามารถสร้างคนละครุ่นใหม่ขึ้นมาได้มากมาย รวมทั้งโครงการค่ายละครสำหรับ
เยาวชนฐานะดี แอ็คเตอร์ จูเนียร์ก็ดำเนินมาถึงรุ่นที่ 14 เกิดสังคมและชุมชนที่กว้างขวางและเข้มแข็ง
ขึ้น มีนักเรียนการแสดงรุ่นเด็ก วัยรุ่น นักศึกษามหาวิทยาลัย คนทำงานสายอาชีพต่าง ๆ รวมทั้ง
นักเรียนเขียนบทที่ส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน และยังมีผู้ปกครองของเยาวชนค่ายแอ็คเตอร์ จูเนียร์ เวะ

เวียนมาไม่ขาดสายราวกับสมาคมแม่บ้านทหารบก มีการบูรณาการหลักสูตรต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กัน เช่น ให้นักเรียนการแสดงละครที่ทำขึ้นมาจากบทของนักเรียนเขียนบทและกำกับโดยสมาชิก คณะละครมรดกใหม่ ปีนี้คณะละครมรดกใหม่สร้างเทศกาลละครและละครเวทีขึ้นมามากมาย (ชนประคัลภ์ จันทร์เรือง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2554)

“มหรสพละครเทศ” คือการนำบทละครขนาดสั้นตะวันตกยุคใหม่มาจัดแสดงโดยให้นักเรียนการแสดงชั้นสูงเป็นผู้เล่น ได้แก่บทละครเรื่อง *No Exit*, *Ghost*, *Intruder* จัดแสดงที่โรงละครมรดกใหม่ตึกช้างชั้นสี่และโรงละครเล็ก โรงละครภาคสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่”

เทศกาลละครใหม่ คือเทศกาลที่ให้นักเรียนเขียนบทได้สร้างบทละครเรื่องใหม่ของตัวเองขึ้นมาโดยมีผู้กำกับซึ่งเป็นสมาชิกหลักของคณะละครมรดกใหม่เป็นผู้กำกับและคัดเลือกนักแสดง จัดแสดงที่โรงละครมรดกใหม่ ซึ่งเทศกาลละครใหม่นี้มีการจัดสองช่วงคือต้นปี และท้ายปีมีละครใหม่เกิดขึ้นยี่สิบกว่าเรื่อง

ศพข้างบ้าน ปะทะ เทศกาลละครใหม่ คือเทศกาลละครที่นำเรื่องสั้นของนักเขียนชื่อดัง “สรจักร” มาทำเป็นละครเวที ร่วมกับละครที่สร้างขึ้นใหม่จากนักเรียนหลักสูตรต่าง ๆ ของมรดกใหม่

นอกจากนี้ยังมีละครเวทีที่กำกับโดยสมาชิกมรดกใหม่แถวหน้า นั่นคือเรื่อง 6 คนค้นละคร (Six Character in search of an Author) โดย ปาจิรีย์ ดิยวดยิ่ง ละครเรื่อง คำพิพากษานายของชาติ กอบจิตต์ กำกับการแสดงโดย พรวิภา ไพ แจ่มจรัส และละครเวทีสำหรับเด็กเรื่อง ปีเตอร์แพนเด็กชายตลอดกาล (Peter Pan) ที่นำเยาวชนจากค่ายแอ็คเตอร์ จูเนียร์ หลายรุ่นมาร่วมแสดงเป็นละครเวทีโปรดัคชั่นใหญ่ กำกับการแสดงโดย คานธี อนันตกาญจน์ (ชนประคัลภ์ จันทร์เรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2554)

ปีนี้ครูช่างกำกับละครเวทีถึงห้าเรื่อง คือ “จิตรา” บทประพันธ์ของ รพินทรนาถ ฐากูร นักเขียนรางวัลโนเบล จัดแสดงที่โรงละครมรดกใหม่ “คน=คน ไม่เท่ากับช้าง” (Man = Man) จัดแสดงที่โรงละครมรดกใหม่และโรงละครภาคสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ “ชีวิตที่พอดีของนายนาปี มีชอยสามบาท” ละครเวทีที่เกียรดิพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดแสดงที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ โรงใหญ่

จุดเปลี่ยนที่สำคัญของครูช่างและคณะละครมรดกใหม่คือการถือกำเนิดขึ้นของละครทัวร์ในแบบฉบับของมรดกใหม่ เพราะถึงแม้ว่าปี พ.ศ. 2543 คณะละครมรดกใหม่จะมีงานและกิจกรรมต่อเนื่องตลอดทั้งปี แต่ครูช่างก็แบ่งคณะทำงานคือให้ส่วนหนึ่งดูแลกิจกรรมที่เกิดขึ้นที่โรงละครมรดกใหม่ และส่วนหนึ่งช่วยครูช่างผลิตละครเวทีสัญจร หรือที่เรียกทั่วไปว่าละครทัวร์

ละครเวทีสัญจรเรื่องแรกที่ครูช่างเลือกมาทดลองทำคือ “สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน” ผลงานรวมเรื่องสั้นของ วินทร์ เลียววาริณทร์ นักเขียนรางวัลซีไรต์ โดยวางแผนแสดงตาม มหาวิทยาลัยและโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศประมาณสามสิบรอบ เป้าหมายหลักของการจัดละครเรื่องนี้คือครูช่างต้องเปลี่ยนวิธีคิดของคนไทยให้เข้าใจว่า ละครเวทีไม่ใช่เรื่องหวือหวา ฟุ่มเฟือย หรือต้องใช้แสง สี เสียง มากมาย ตรงกันข้ามหัวใจของละครมีเพียงนักแสดงเรื่องราวคนดูเท่านั้น จากเป้าหมายนี้ครูช่างจึงออกแบบให้การแสดงละครเวทีสัญจรเรื่องสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคนนี้มี รูปแบบตอนต้นเรื่องและตอนปลายเรื่องที่แตกต่างกัน นั่นคือ ตอนต้นเรื่อง รูปแบบของละครจะ สมบูรณ์ด้วยระบบแสง ระบบเสียง นักแสดงแต่งตัวหรูหราสวยงามและอุปกรณ์ประกอบฉากมากมาย จากนั้นเมื่อละครดำเนินไป อุปกรณ์และระบบต่างๆ ทั้งไฟ เสียง อุปกรณ์ประกอบฉากจะค่อยๆ หายไปที่ละชิ้นสองชิ้น จนเมื่อถึงฉากสุดท้าย บนเวทีจะไม่เหลืออะไรเลย นอกจากนักแสดงที่ออกมาแสดงบทบาทและเรื่องราวให้คนดูเท่านั้น และเมื่อละครจบ ครูช่างจะออกมาคุยกับคนดู เพื่อยืนยันสิ่งที่เกิดขึ้นว่า ละครไม่จำเป็นต้องมีฉากแสงสีเสียงก็ยังสามารถให้ความรู้ได้ไม่แตกต่างกัน (จิรัช เอี่ยมสะอาด, สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2554)

ละครเรื่องนี้ดำเนินไปได้ด้วยดี ได้รับการตอบรับจากคนดูในแง่บวก แม้ทีมงานจะเหนื่อยกับการขนย้ายอุปกรณ์แสง เสียง นั่งร้านทุกวันก็ตาม จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์หนึ่งที่เป็นอีกจุดเปลี่ยนที่สำคัญของครูช่างและคณะละครมรดกใหม่คือ วันหนึ่งก่อนการแสดงละครเรื่องนี้สิบ นาที จุกกะดูย ซึ่งเป็นนักศึกษาฝึกงานของคณะละครซึ่งมีหน้าที่ดูแลระบบไฟและระบบเสียง วิ่งหน้าตาตื่นมาหาครูช่างแล้วแจ้งว่าระบบไฟมีปัญหา ปริมาณไฟฟ้าไม่เพียงพอ ถ้าเปิดไฟได้ก็จะเปิดเสียงไม่ได้ ถ้าเปิดเสียงได้ก็จะเปิดไฟไม่ได้ สถานการณ์นี้ครูช่างต้องเลือกมาสักอย่างว่าจะเอาไฟหรือเสียง ครูช่างตัดสินใจโดยไม่มั่นใจนักว่า ไม่เอาทั้งเสียงและไฟ แล้วเดินดูไปหาทีมงานและนักแสดงทั้งหมดว่า ให้ทุกคนเล่นให้เต็มที่เพราะวันนี้ไม่มีแสงและเสียง นักแสดงได้ฟังก็ล้วนตกใจ เพราะไม่มั่นใจว่าจะสามารถตรงคนดูกว่าหกร้อยคนด้วยเสียงสดตลอดทั้งเรื่องได้หรือไม่ แต่ผลปรากฏคือเมื่อนักแสดงทุกคนทุ่มเทกับการแสดงเต็มที่ กลับกลายเป็นละครรอบนี้ดีกว่ารอบที่ผ่านมา เพราะเกิดการสื่อสารที่แท้จริงระหว่างคนดูและนักแสดง เหตุการณ์นี้ตอกย้ำและสร้างความมั่นใจให้กับครูช่างว่าละครไม่ต้องการสิ่งเกินความจำเป็นจริง ๆ (จิรัช เอี่ยมสะอาด, สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2554)

เมื่อหมดรอบการแสดงของละครเวทีเรื่อง สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน ครูช่างก็เริ่มทำละครเวทีสัญจรอีกเรื่องทันที คือเรื่อง พระอภัยมณีตอนสินสมุทรร้องทุกข์ โดยนำประสบการณ์จากละครเวทีเรื่องสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคนมาเป็นบทเรียน ครูช่างลดจำนวนนักแสดงจากเดิมที่เคยใช้เกือบ

สามสิบคนเหลือเพียงหกคน โดยหกคนนี้ทำทุกหน้าที่ตั้งแต่เตรียมคนดู แสดง ประสานงานคนดู และหาที่พักในแต่ละวัน (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2554)

พระอภัยมณีตอนสินสมุทรร้องทุกข์ เป็นการสร้างเหตุการณ์ใหม่จากวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณีของท่านสุนทรภู่ ทั้งนี้ละครจะเล่าเรื่องใหม่โดยสมมติให้สินสมุทรไม่พอใจที่พระ โยคี (พระฤๅษี) เข้ามาวุ่นวายกับครอบครัวของตน และกล่าวหาว่าพระ โยคีเป็นผู้ทำให้ครอบครัวของตน แยกแยก พระ โยคีจึงเปิดศาลใต้สวน ซึ่งในขั้นตอนการใต้สวน นักแสดงจะสมมติให้คนดูเป็นกึ่ง หอยปูปลาที่อยู่บนเกาะแก้วพิสดารของพระ โยคี และมีหน้าที่เป็นลูกขุนช่วยพระ โยคีสอบสวนหา ความจริง รูปแบบการแสดงนั้นเป็นแบบอารีนาเสดจ (Arena Stage) ไม่ใช่เวที นักแสดงจะอยู่ตรง กลางโดยมีคนดูนั่งคู่อ้อมรอบเป็นวงกลม และคนดูจะต้องมีส่วนร่วมกับละคร เมื่อนักแสดงขอให้ คนดูขึ้นมาช่วยเล่นละคร คนดูก็จะลุกขึ้นมาช่วยเล่น มีการร้องเพลง การอ่านทำนองเสนาะ และการร่วมตัดสินใจเพื่อออกแบบตอนจบในท้ายเรื่องร่วมกัน (จิรัช เอี่ยมสะอาด, สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2554)

ครูช่าง ปรับปรุงละครเรื่องนี้อยู่ระยะหนึ่ง พัฒนาจนเป็นที่ชื่นชอบของสถาบัน การศึกษาทั้งประถม มัธยมและมหาวิทยาลัย เพราะนอกจากจะได้ความรู้ด้านวรรณคดีไทยแล้ว ละครยังสอดแทรกแนวคิดเรื่องครอบครัวลงไปอีกด้วย (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2554)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีละครเวทีสัญจรเกิดขึ้น แต่คณะละครมรดกใหม่ก็ยังคงยืนยันที่จะทำละครเวทีในรูปแบบเทียร์เตอร์อาร์ตต่อไป ทว่าก็ไม่สามารถสู้กับราคาค่าเช่าสถานที่ที่ตึกข้าง ใต้ เพราะค่าเช่าปรับเป็นราคาปกติ ไม่ใช่ราคาอนุเคราะห์อีกต่อไป อีกทั้งการเกิดขึ้นของโรง ภาพยนตร์เมเจอร์ซีเนเพล็กซ์ รัชโยธิน ก็ทำให้ราคาส่งหาโรงภาพยนตร์บริเวณนั้น สูงขึ้นไปอีก คณะ ละครมรดกใหม่จึงต้องยุติโรงละครมรดกใหม่ไปช่วงต้นปี พ.ศ. 2544 สมาชิกหลายคนแยกย้ายไป ตามสายงานต่าง ๆ ที่ตนถนัด ละครเรื่องสุดท้ายที่จัดแสดงที่โรงละครมรดกใหม่ตึกข้างคือละคร เวทีเรื่อง 4x4 ทำแต่งงานไม่ได้ตั้งชื่อ ซึ่งเป็นการกำกับของสมาชิกมรดกใหม่ที่น่าเสนอมุมมอง การทำงานของนักการละครผ่านเรื่องสั้น และเป็นการแสดงเพื่ออำลาโรงละคร (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2554)

ช่วงปี พ.ศ. 2544 ไม่มีโรงละครและสำนักงานเป็นของตนเอง ครูช่างและสมาชิก คณะละครมรดกใหม่ที่ยังเหลืออยู่ถูกเชิญให้ไปบริหารจัดการโรงละครกาดสวนแก้วและสถาบัน การแสดงกาดสวนแก้วที่จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งผลิตละครในนามสถาบันการแสดงกาดสวนแก้ว คือละครเวทีเรื่อง สาวเครือฟ้า และจัดการเรียนการสอน ฝึกอบรมการแสดง จนสมาชิกมรดกใหม่

บางส่วนเลือกที่จะอยู่สถาบันการแสดงภาคส่วนแก้วต่อไป (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2554)

ในระหว่างที่มรดกใหม่เข้าไปช่วยบริหารสถาบันการแสดงภาคส่วนแก้ว ครูช่าง ได้พัฒนาละครเวทีสัญจรเรื่องพระอภัยมณีตอนสินสมุทรร้องทุกข์ จนถึงระดับที่พอใจและมีรายได้เพียงพอสามารถประคับประคองคณะละครมรดกใหม่ได้เอง แม้รายได้จะไม่มากและยังมีการะหนี้สินอยู่มาก แต่ก็สามารถตั้งหลักใหม่ได้ด้วยตัวเอง (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2554)

ครูช่างและสมาชิกคณะละครมรดกใหม่ยังคงหาสถานที่สำหรับทำโรงละครของตนเองต่อไปจนกระทั่งในช่วงปลายปี พ.ศ. 2544 คณะละครมรดกใหม่ได้เข้าสำนักงานที่ อาร์ซีเอ (Royal City Avenue) ซึ่งขณะนั้นบรรยายาศและธุรกิจการท่องเที่ยวยามราตรีค่อนข้างชบเซาจึงเช่าได้ในราคาถูก แล้วปรับเป็นโรงละครในลักษณะตึกแถว ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าโรงละครที่ตึกข้างมาก คณะละครมรดกใหม่จึงได้กลับมาทำละครรูปแบบเทียร์เตอร์อาร์ทอีกครั้ง โดยจัดแสดงละครเด็กจากค่ายอบรมละครเยาวชนแอ็คเตอร์ จูเนียร์อีกครั้งควบคู่ไปกับเวทีสัญจรหรือละครทัวร์ (ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2554)

ในส่วนละครเวทีสัญจรเพื่อการศึกษานั้นมีสถาบันการศึกษาติดต่อให้จัดแสดงเพิ่มขึ้นและมีรอบการแสดงตลอดสองภาคการศึกษา (มิถุนายนถึงกันยายน และพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์) ส่งผลให้จากที่มียักแสดงเพียงหนึ่งทีม ก็ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นสามทีมในบางเดือน ละครเวทีสัญจรจึงกลายเป็นรายได้หลักของคณะละคร

ปี พ.ศ. 2545 คณะละครมรดกใหม่มีละครเวทีจัดแสดงที่โรงละครมรดกใหม่อาร์ซีเอ คือ ละครเวทีเรื่องรักเรียงคิว ซึ่งกำกับการแสดงโดยครูช่าง และเปิดสอนค่ายละครสำหรับเด็ก เขียนบทและโครงการละครต่าง ๆ ในส่วนของละครเวทีสัญจรนั้น ได้เพิ่มจากสามทีมเป็นสี่ทีมและสูงสุดถึงแปดทีม มีการเปิดรับนักแสดงจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และบุคคลทั่วไปที่สนใจ จนสมาชิกทั้งประจำและไม่ประจำมีรวมกันถึงห้าสิบคน นอกจากนี้คณะละครมรดกใหม่ยังได้รับการสนับสนุนจากสถาบันเกอเธ่ (สถาบันศิลปะและวัฒนธรรมของเยอรมัน) ให้ผลิตละครเวทีเรื่องเฟาสต์ ผู้เกือบจะไม่มกมากในกาม (Faust) ซึ่งเป็นบทประพันธ์ของเกอเธ่ ศิลปินคนสำคัญของเยอรมัน จัดแสดงที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย โรงใหญ่อีกด้วย

ปี พ.ศ. 2546 คณะละครมรดกใหม่ผลิตละครเวทีสัญจรเรื่องที่สองคือ ขุนช้างขุนแผน ตอนเหตุเกิดที่ลานประหารจัดแสดงควบคู่ไปกับละครเวทีสัญจรเรื่องพระอภัยมณีตอนสินสมุทรร้องทุกข์ ส่วนละครที่จัดแสดงในโรงละครมรดกใหม่อาร์ซีเอเป็นเทศกาลละครทศชาติ โดยคณะ

อีกทั้งการทบทวนเส้นทางการเดินทางของคณะละครมรดกใหม่ที่ค่อย ๆ กลายเป็น คณะละครเพื่อการศึกษามากขึ้น และการประจักษ์ความจริงจากประสบการณ์การแสดงละครใน โรงเรียนทั่วประเทศก็พบว่า การศึกษาไทยมีปัญหาอยู่มาก ทั้งความไม่พร้อมของนักเรียน ครูผู้สอน ความเหลื่อมล้ำของการศึกษาในเมืองและชนบท และปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลถึงการศึกษา ทำให้ครู ช่างตัดสินใจดำเนินกิจการโดยมุ่งเป้าหมายไปที่ละครเพื่อการศึกษาและพัฒนาอย่างแท้จริง ดังนั้น ค่าตอบแทนชาวชนวนะดี แอ็คเตอร์ จูเนียร์จึงไม่มีอีกต่อไป เพราะผิดกับแนวทางที่เป็นอยู่ที่ว่า ละคร คือการศึกษาและมีไว้เพื่อการศึกษา ไม่ควรมีไว้เพื่อหาผลประโยชน์ ปัญหาดังกล่าวทำให้มีแนวคิดที่จะสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของการแสดง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของอุดมการณ์ไม่แสวงหาผลกำไรส่วนเกิน (ชนประคัลภ์ จันทร์เรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2554)

มีการปรับระบบรายได้ของสมาชิกที่จากเดิมมีเงินเดือนและมีค่าตอบแทนสำหรับการแสดง ในแต่ละรอบเป็นไม่มีเงินเดือน แต่มีเงินแบ่ง หลังจากหักค่าใช้จ่ายส่วนรวมแล้ว รายได้จาก การแบ่งเงินของสมาชิกแต่ละคนตกอยู่ที่ 20,000 บาทต่อปี วิธีการนี้ทำให้สมาชิกหายไปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งนักศึกษาฝึกงานจากสถาบันอุดมศึกษาก็น้อยลงอย่างเห็นได้ชัด แต่ข้อดีคือระบบนี้ทำให้ คณะละครมรดกใหม่ได้คัดกรองสมาชิกที่ต้องการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมจริง ๆ (ชนประคัลภ์ จันทร์เรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2554)

“ในแต่ละปีที่ผ่านมา มรดกใหม่ค่อย ๆ เปลี่ยนวิธีการบริหารจากระบบบริษัทยมาเป็น ระบบครูกับศิษย์ เพราะได้ผลในแง่การสร้างบุคลากร และ สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบไทยดั้งเดิม คือ กินอยู่ด้วยกันและทุกอย่างแบ่งปันกัน อีกทั้งพบว่าละครเวทีเพื่อศึกษานั้น ได้เปลี่ยนแปลง ความคิดของมรดกใหม่เองด้วย สมาชิกเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของละคร ทั้งหน้าที่ บทบาทและ คุณลักษณะที่สามารถช่วยเหลือสังคมโดยเฉพาะเยาวชนได้อย่างแท้จริง”

ปี พ.ศ. 2548 หลังจากที่ย้ายสำนักงานการทำงานและโรงละครมาเป็นคลองหก ปทุมธานี และเปลี่ยนการทำงานมาเป็นในรูปแบบที่อิงพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง คณะละคร มรดกใหม่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะสมาชิกที่ทำงานคือสมาชิกที่ตัดสินใจแล้วว่าทำงานโดยไม่ใช้เงินเป็นประเด็นหลักของการทำงาน จากวิธีคิดนี้ไม่นาน การปฏิบัติของสมาชิกก็ก่อให้เกิด ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ครูช่างเริ่มให้ความสำคัญกับการเกษตรแบบพึ่งตนเองและการอยู่ร่วมกัน แบบชุมชนมากขึ้น สมาชิกทุกคนรู้บัญชีรายรับรายจ่ายขององค์กรและจัดสรรแบ่งปันกันตามความ เหมาะสมหรือความเดือดร้อนของแต่ละคน (ชนประคัลภ์ จันทร์เรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2554)

ครูช่างพบว่าการศึกษาสมาชิกนั้นยากกว่าการสร้างสมาชิก เพราะละครของคณะละคร มรดกใหม่ในวิถีทางปัจจุบันนี้สวนทางกับละครเวทีของท้องถิ่นและสวนทางกับที่ครูช่างเคยทำมาใน ยุคแรกเริ่ม คนทั่วไปเข้าใจละครว่าเป็นศาสตร์ของการเดินกินรำกิน หรือไม่ก็หุรหุราฟุ่มเฟือย

การเปลี่ยนความคิดของคนทั่วไปโดยเฉพาะผู้ใหญ่เน้นยาก การสร้างความคิดจากเด็กง่ายกว่า ครูช่าง
 จินตนาการระยะยาวในการสร้างโรงเรียนและมหาวิทยาลัยระดับโลก โดยเบื้องต้นนั้นได้
 เริ่มทำบ้านเรียนมรดกใหม่ หรือ Moradokmai Home School รับเยาวชนด้วยโอกาสมาเรียนในระดับ
 มัธยมด้วยหลักสูตรบ้านเรียน โดยไม่มีค่าใช้จ่าย โดยวางแผนหลักสูตรให้นักเรียนเหล่านี้ต้องเล่น
 ละครเวทีสัญจรด้วย สำหรับรุ่นแรกนั้นมีสองคน (ชนประคัลภ์ จันทร์เรือง, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม
 2554)

ปีนี้คณะละครมรดกใหม่ผลิตละครเวทีสัญจรเพิ่มสำหรับมหาวิทยาลัยขึ้นคือ
 ไลน์สไตน์ ผันร้ายได้มั่งกุญเกียรติยศ และจากความสำเร็จของละครเรื่องนี้ คณะละครมรดกใหม่จึง
 วางแผนสร้างละครให้ครอบคลุมทุกสาระการเรียนรู้ของประถมและมัธยม และปรับปรุงหลักสูตร
 บ้านเรียนมรดกใหม่ให้ศึกษาสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ผ่านละครและการใช้ชีวิตแบบชุมชน

สรุปสถานภาพของคณะละครมรดกใหม่

คณะละครมรดกใหม่ทำละครเป็นอาชีพหลัก แต่โดยรวมแล้วสถานภาพของคณะละคร
 มรดกใหม่นั้นมีขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่ที่ค่อนข้างกว้าง ไม่ได้เจาะจงลงไปชัดเจนว่างาน
 ชนิดใดเป็นงานหลักที่สุด เพราะการนิยามความหมายของคำว่าละคร ที่ครูช่าง ได้ให้คำจำกัดความ
 นั้นมีความหมายครอบคลุมการกระทำทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระหว่างคนกับคน ดังที่ได้
 กล่าวอยู่เสมอว่า “ที่ใดมีนักแสดง ที่ใดมีเรื่องราว และที่ใดมีคนดู หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน ที่นั่น
 ย่อมเป็นละคร” ดังนั้นตามความหมายนี้ การประชุม การสัมมนา การแลกเปลี่ยนพูดคุยหรือการ
 เรียนการสอนตามปกติ ก็ถือว่าเป็นละครด้วยเช่นเดียวกันตามความจำกัดความของครูช่างและคณะ
 ละครมรดกใหม่

เมื่อพิจารณาจากแนวทางปฏิบัติของคณะละครมรดกใหม่จะพบว่า ทุกกิจกรรม ทุก
 เรื่องงาน ทุกการกระทำ ล้วนอยู่ภายใต้ความรู้สึกรักของการทำงานละครอยู่ตลอดเวลา แม้แต่แม่ครัว
 ของคณะละครที่คิดเสมอว่ากำลังอยู่ในส่วนหนึ่งของกิจกรรมละครมากกว่ากำลังประกอบอาหาร
 ตามหน้าที่ไปแต่ละวัน ซึ่งคณะละครมรดกใหม่ไม่มีแผนการทำงานที่ตายตัวอย่างที่รูปแบบองค์กร
 หรือบริษัทห้างร้านใด ๆ จะมีเพียงแผนงานคร่าว ๆ ที่สามารถถอดหรือปรับเปลี่ยนแผนทั้งกระดาน
 ได้ทันทีเมื่อพิจารณาว่าสมควรเปลี่ยน แม้ว่าแผนงานนั้นจะเป็นแผนงานระยะยาวขนาดหนึ่งปีหรือ
 สามปีก็ตาม

ละครเวทีสัญจรเพื่อการศึกษา ก็สามารถปรับเปลี่ยนเรื่องราวได้ตลอดเวลา รวมทั้งเปลี่ยน
 สถานที่แสดง เปลี่ยนจำนวนผู้ชม เปลี่ยนตัวนักแสดง ทั้งนี้เพราะละครเวทีมีธรรมชาติที่แตกต่างจาก
 งานศิลปะประเภทอื่นคือมีความสด ทุกงานเกิดขึ้นโดยปัจจุบันขณะ และที่สำคัญคือมีปัจจัยภายนอก

มากมายให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ง่ายกับการจัดการแสดง ซึ่งนักแสดงจะต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ รวมถึงการเป็นสำนักความรู้ที่ดำเนินกิจการบ้านเรียน เมื่อคณะละครมรดกใหม่ตระหนักได้ว่าไม่มีรูปแบบการศึกษาใดของกระทรวงศึกษาธิการที่เข้ากันกับลักษณะการทำงานและวิถีชีวิตของคณะละครมรดกใหม่ได้ดีเท่ากับรูปแบบการศึกษาแบบบ้านเรียน คณะละครมรดกใหม่จึงเลือกรูปแบบการศึกษานี้ให้ดำเนินควบคู่ไปกับการผลิตละครเวทีสัญจรเพื่อการศึกษา เพราะรูปแบบบ้านเรียนนั้นยืดหยุ่นและสามารถออกแบบหลักสูตรการศึกษาเป็นรายบุคคลได้

ภาพรวมที่ชัดเจนที่สามารถอธิบายสถานภาพของคณะละครมรดกใหม่ได้ดีที่สุดคือ คณะละครมรดกใหม่มีสถานภาพเป็นคณะละครที่ให้ความรู้ต่อสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศและในขณะเดียวกันก็มีสถาบันการศึกษาของตนเองควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้ ชื่อคณะละครมรดกใหม่เป็นเพียงชื่อคณะละครเท่านั้น เป็นคำนามที่ไม่ต่างจากชื่อคณะลิเกหมอลำ แต่ในส่วนของการดำเนินงานด้านเอกสารสัญญา รวมทั้งงบประมาณต่าง ๆ คณะละครมรดกใหม่ให้สมาคมคนเล่าเรื่องเป็นหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องนี้ ซึ่งในทางปฏิบัติ สมาชิกผู้ดำเนินงานของสมาคมคนเล่าเรื่องก็คือกลุ่มเดียวกันกับสมาชิกคณะละครมรดกใหม่ เช่น นายก้องหล้า กาญจน โหติ นายกสมาคมคนเล่าเรื่อง ก็คือสมาชิกหลักของคณะละครมรดกใหม่ เป็นทั้งนักแสดง ผู้กำกับ และครูภาษาอังกฤษในคน ๆ เดียวกัน ชื่อโครงการใด ๆ ที่คณะละครมรดกใหม่ดำเนินงานจึงต้องพ่วงชื่อสมาคมคนเล่าเรื่องดังนี้ “คณะละครมรดกใหม่ภายใต้การดำเนินงานของสมาคมคนเล่าเรื่อง”